

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 21.

Lýsingaprisur fyri þettireglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 27. mai 1930.

Kostar kr. 1.50 fjórðingsárið — Porto. Blaðið verður búið á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

4. árg.

Tandlæge BREND
træffes 11—5. Telf. 114.

AT DÓMA EFTIR tí, ið fram er komið í teim seinastu døgnum, so eru vónirnar fyrri tollilugum saltfiskaprisi og góðum klippfiskaprisi verri enn ringar. At tað ikki sær sera ljóst út hesum prísnum viðvíkjandi, er tíverri alt upp og sætt.

Slíkt er harmuligt, tað mega øll ásaannað. Men soleiðis er í ár, sum verið hevur fyrr, tá ið fiskiskapurin hevur verið tollilugur, so hava prísirnir altíð verið vánaligir — undantikið kríggstíðin, tá ið alt var høgt í virði uttan menniskjalív. Men, er her rætt eftirreisað? Vit hugsa nei.

Kundi ikki annað skil fingist á prísviðurskiptini og bygt á meiri regluligan prís, við at skipa samtøkur her á landi til keyp og solu av bæði salt- og klippfiski, og uttanum allar millumhandlarar selt hin virkaða fiskin á marknaðinum. So vildi meira kunna komið til sættis, umframt at prísirnir ikki vildi verið so leypandi upp og niður, sum hann altíð vil vera, tá ið mangir millumhandlarar, ið liggja á leiðini til marknaðarstaðið, hvør í sínum lagið royna at fáa somikið sum møgult burtur úr til egnan vinning. At millumhandlarar hava roynt hesar snildir, og at tað hevur happnast teimum, er allkunnugt.

Tað er jú soleiðis, at sum fiskiskapsdriftin herheima enn verður fyrriskipað og fiskarar arbeiða fyrri part — fyrri góðan triðjning — so er ikki lætt at reka bæði fiskarar, reiðarar og keypmenn í ein flokk, so tann heildarmegi, ið her vildi verið vunnin, kundi komið til sín virksemsrætt. Hvussu her verður roynt at draga eina línu, so fer tað ikki at bera til. Og tað kann ikki bera til, tí interessurnar liggja hvør sína leið, hvat heldur ikki kann haldað at vera so undarligt — tað eru jú arbeiðarar og arbeiðsgevarar, hvør í sínum borði.

Ein roynd við at skipa samtøku fyrri at fáa meiri og regluligari prís fyrri heimafiskaðan fisk skal nú standa sína roynd á Tvoroyri. Hon hevur longu verið munandi fyrri prísviðurskiptini, og verður tað óivað meira, alt sum longur liður frameftir í starvinum, tá ið fiskibátarnir eru komnir, bátur siglur millum oyggja eftir ferskfiski, og far er komið til at flyta føroyskan fisk í ferskum standi út á stórmarknaðin á megin-

landinum. Fyrr enn alt hetta er komið í eitt tryggt lag, kann ikki krevjast ovikið av hesari roynd. Men vónirnar um gongd og úrslit og eyðsæð prísviðurskiptini eru tær bestu.

Nú, Føroya fiskimenn eiga skinnbárliga hin stóra triðjningin av øllum tí saltfiski, ið kemur uppá land í Føroyum. Var tað ikki ein roynd, um teir skipaðu eina samtøku, ið hevði til endamális ikki bert at fáa teimum so stóran part sum møgult — tað er ein fiskimannafelagsuppgáva — men at fingið fiskimennum so nógv fyrri partin, sum fáast kann. Taka fiskimenn seg saman um tilvirkan og solu av sínum fongi á sama hátt sum aðrir, ið verja ognir sínar, so vilja viðurskiptir teirra gerast tryggari, ikki bert prís viðvíkjandi, men eisini á annan hátt.

Ein landsspurningur.

Hvat vigar meira:
Góður heimafiskiskapur ella hvalaveiða?

Hví tað viðhvørt — summar áringar — er eingin fiskiskapur og so aftur aðrar áringar er orgrunnisfiskiskapur, er ein millum menna vanligur spurningur. Havið er jú vorðið hjallur Føroyinganna, at Føroyingar taka heitt uppá henda teirra lívs-spurning, er so sjálvandi, sum at teir halda við lívinum. Og er tað tí so lætt skiljandi, tá hesin spurningur verður lagdur fram á ting í ár, at landsins kosnu menn mega skjóta einstaklingsins interressu til viks og bert taka støðuna, ið gagnar landinum best. Hetta mega teir einstaku gera sær greitt og góðkenna, hóast tað kanska kemur at ganga »interessinum« nakað nær.

Eg skjóti hesi orð frammanundan av tí, tað kemst mær fyrri, sum at her verður dráttur, og togað verður kanska út frá ikki bara sakligum grundum.

Aðrenn trolarar og hvalabátar royndu undir Føroyum, var tíðum fiskaoyði. Hesi skipini kundu altoy tað ikki vera orsøkin til fiskaloysi. Her mátti tað tí vera náttúran sjálv, sum var aðalorsøkin. Menn meina, at náttúrunnar ávirkan er í klekkingini av rognarkornunum. Summar áringar er veðurlagið so háttlað, at meginparturin av hesum rognarkornum misferst, kemur aldri fyrri seg, aðrir áringar eru sera lagaligir. Móti hesum er ikki stórt at gera. Her standa vit, sum nú er, heilt hjálpalessir.

Onnur náttúrunnar ávirkan er gongdin á ætinum. Hvorur tað undan landinum, minskar fiskurin. Og her sigist hvalurin at vera ein avgerandi faktor.

Har, ið nógvir hvalur er, er nógv æti. Í hvarjum sambandi stendur hetta? Eg havi hoyrt sagt frá hvalaveiðarum, at teir eru tíðum vorðnir varugir við, at hvalaflokkurin rekur æti, beinleiðis rættlað. Tá ið hann hevur rikið tað móti landinum í ein trunka, leggst hann í tað at eta. So stalt er tað eyðsæð, at tað má hava ringan fiskiskap til fylgju at oyða stórhvalin.

Í Noreg og undir Íslandi hevur hvalaveiðuspurningurin og fiskiskapurin verið til viðgerðar. Har var harður dráttur. Men fiskimenninir, allir sum ein at kalla, hildu uppá at reka hvalaveiðararnar út av landinum, at fríða hvalin. Og úrslitið: Aður hvalurin var fríðaður, var við at gerast fiskaoyði, aftand fríðingina er fiskurin tikið til á hvarjum dri.

Eru nú hvalaveiðubátarnir orsøk í fiskaloysinum við Føroyar?

Um hvalaveiðin ikki eigur alla skuldina, er tað alt ið talar fyrri, at hon eigur eina megin-skuld.

Tá so stalt er, fara menn at meta, hvat ið vigar meira: hvalaveiðin enn ein góður heimafiskiskapur?

Tað kann ikki noktast, at hvalaveiðustøðurnar geva ein mun av arbeiði. Men arbeiðskorini eru tæy verstu her á landi. Tey eru so vánalig, at tað er eitt spursmál, hví arbeiðaranna meginfelag í Føroyum ikki leggur seg út í.

Nakrir Føroyingar fáa eitt sindur av hvalavæsti. Tað er blíg fœði. Men konir menn vilja siga, at tað er alt annað enn sunn fœði.

Hvalaveiðustøðurnar gjalda skatt til Løgtingið og kommunurnar. Hesin skattur munar væl á sínum støðum, men fyrri landið alt hevur hann ikki munandi at siga.

Mær kemst, at tær innløgur hvalaveiðan gevur Føroyingum, hevur einki at týða fmóti tí, um tær møguliga eru aðalorsøkin til fiskaloysi við Føroyar.

Hvalurin er eisini við at avoyðast. Honum tørvar eina fríðing. Eg vil mæla til, at allir fiskimenn og Føroyingar taka sær um reiggj og krevja hvalaskjóting sýttlað, og loyvi eg mær hervið at heita á samhugaðan Føroying í hvarji einstaku Føroya bygd um at lata lista við niðanfyrri nevnda orðaljóði ganga til hvørt einasta vaksio fólk í bygdini, og sum skjótast senda hann við atkvøðunum til Landsnevnd Føroya Løgtings.

Undirritaðu geva atkvøðu fyrri:
(kross við hvalafríðing ella skjóting)

Persónnavn	Staðarnavn	Hvalafríðing við Føroyar	Hvalaskjóting við Føroyar

P. M. Dam.

Dómurin í hinum umstríddu Kirkjubæarfestunum.

Harri blaðstjóri! Tygum vilja vera so beinasamur at seta eftirfylgjandi í heiðraða blað tygara:

Nú er komið so langt í stríðinum, ið staðið hevur um Kirkjubæarfestini, ið vit »línugu« á sinni, at nú er dómur fallin í hesari sak. Tá ið hesi festir og atburður yvirvaldsins hevur verið nógv umtalað í hesum blaði, og lesarar tí vita, hvussu okkum hevur gingist, kann tað vera forvitnisligt fyrri teir at frætta frá úrslitinum við sakarmálinum. Lesararnir vilja skjótt siggja, at okkum ikki er dømt nakað endurgjald til fyrri sjálvt festi, hóast dómurin undirstríkar, at tað er órættvísuliga farið fram móti okkum, tá ið okkum ongantíð var sýnt mark. Og vit hava mist nógv við festinum, tí umframt skuldi hesir 3 festarar fáa 7309 kr. 54 oyr. til at byggja fyrri. Okkara part av hesum peningi hava vit eisini mist saman við festinum. At vit ikki eru væl viðfarnir, eftir sum dómurin prógvar, er ivaleyst, tí 679 kr. 16 oyr. er ikki stórt, og vit hava gjørt 6 Havnaferðir um hetta sama. Men dómurin man halda tað vera blíggt at ferðast og gista í Havn, tá ið hann metar 100 kr. til ferðaútreiðslur at vera nógmikið.

Men henda sak man helst ikki vera liðug enn, og verður ríkin víðari. Eg vil tí hava dómin sjálvan prentaðan her í blaðnum, so lesarar kunna taka dagar fmillum og kanna eftir, hvør ið hin rættvísa rættin hevur, vit ella teir høgu harrar.

Míðvágur, 15. mai 1930.

Sigmund Frederiksen.

DÓM.

Arbejdsændene Johannes Jøensen og Sigmund Martin Frederiksen, Midvaag, mod

Amtmanden over Færøerne paa Landbrugsministeriets Vegne.
(Afsagt den 6. Maj 1930).

Oprindeligt udgjorde Kirkebøet Fæste, der imidlertid i 1676 deltes i 2 Fæster, hver paa 26 Marker. Af det ene af disse Fæster henlagdes i 1808 Halvdelen eller 13 Marker til Amtmandsmedbet, til hvilket det stadig hører. De øvrige 13 Marker bortfæstedes, og i 1831 oplod den daværende Fæster med Godsbestyrelsens Samtykke Fæstet til den daværende Sysselmand i Sydstrøme Syssel, hvorefter Rentekammeret ved Skrivelse af 25. Juni 1831 bestemte, at Fæstet skulde henlægges til Sysselmandsstillingen som Embedsjord, og dette For-

hold fortsattes, til Justitsministeriet ved Skrivelse af 13. Juni 1913 bestemte, at Fæstet skulde fraskilles Sysselmandsstillingen. Rasmus Müller, der havde været Sysselmand i 1831, efterfulgtes af sin Søn H. C. Müller som Sysselmand, men da han ikke selv vilde drive Fæstet, ansøgte hans Søn S. E. Müller om at faa overladt Fæstet; dette Andragende blev ikke bevilget; men ved Justitsministeriets Skrivelse af 5. November 1888 fik S. E. Müller dog Fæstet i Brug i 10 Aar og samtidig Tilsagn om Fæstet, saafremt dette i Løbet af de 10 Aar skulde blive fraskilt Sysselmandsstillingen. Efter Udlobet af 10 Aars Perioden fortsatte S. E. Müller Brugen af Fæstet og betalte de dette paa-hvilende Afgifter. Fæstets Indmark var imidlertid ved Kontrakt af 1. Oktober 1885 og 28. September 1886, approberet af Færø Amt under 26. Maj 1887, bortforpagtet til Besidderen af det andet Fæste i Kirkebø paa 25 Aar, og dette Forhold forlængedes med 2 Aar i 1912.

Ved Fæsteledigheden i 1913 søgte baade den daværende Besidder af Kirkebøfæstet og S. E. Müller om at faa Fæstet, den saakaldte »Sysselmandsgaard«, i Fæste, og efter lange Forhandlinger bestemte Justitsministeriet ved Skrivelse af 6. November 1920, at Sysselmandsgaarden skulde deles i 4 Fæster, hvoraf det ene alene skulde have Hauge, nemlig 8 Marker, og dette skulde bortfæstes til S. E. Müller, medens de 3 andre efter derom udstedt Bekendtgørelse af Godsbestyrelsen skulde bortfæstes, idet der i samme Skrivelse blev truffet forskellige Bestemmelser med Hensyn til disse Fæster, navnlig med Hensyn til Opførelse af Inventariehuse. I »Dimmalætting« Nr. 23 for 16. Marts 1921 blev de 3 Fæster opslaaet ledige med Forpligtelse for de 2 eventuelt alle 3 Fæstere til at bo i Kirkebø. Færø Amt indstillede herefter den 22. August 1921, at de 3 Fæster gaves til 1) Agronom Gazet Patursson, 2) Landbruger Johannes Joensen, Midvaag, og 3) Landbruger Jørgen Davidsen, Glibre, hvilken Indstilling Justitsministeriet bifaldt under 17. September 1921. De to sidstnævnte Andragere frafaldt imidlertid i April 1922 deres Andragender, da de mente, at Omkostningerne ved Bosættelse i Kirkebø var for store for dem. Til Agronom Gazet Patursson blev den 29. Juli 1922 udstedt Fæstebrev, medens der, da S. E. Müller afgik ved Døden den 17. Oktober 1922, i Henhold til Justitsministeriets Skrivelse af 5. Februar 1923 under 12. Juni 1926 blev udstedt Fæstebrev til hans Søn Poul Müller, Thors-havn. I »Dimmalætting« Nr. 56 for den 19. Juli 1922 blev de 2 Fæster atter opslaaet ledige, og Sagsøgerne, Arbejdsændene Johannes Joensen og Sigmund Martin Frederiksen af Midvaag, søgte Fæsterne og fik ved Justitsministeriets Skrivelse af 8. December 1923 Tilsagn om disse